

Oksana Shelomovska*Dnipro State Technical University (Kamenskoye, Ukraine)*

Digitalization of Public Management of Higher Education in Ukraine at the Present Stage of State-building

The current state of implementation of information and communication technologies in the system of public administration of higher education in Ukraine is investigated. It is emphasized that informatization of public administration in the field of higher education is one of the components of building full-fledged e-democracy and e-governance in our country.

On the basis of comparing the provisions of normative legal acts and the real situation, the state of functioning of the electronic system on the collection and analysis of financial data based on the results of activities in the field of higher education and the unified state electronic database on education was clarified. Their role in public administration of industry, functions and advantages are determined. The powers of individual management structures in entering data into electronic systems of higher education management are highlighted.

Keywords: public administration, higher education, electronic system of higher education management

Оксана Шеломовська*Дніпровський державний технічний університет (Кам'янське, Україна)*

Цифровізація публічного управління вищою освітою в Україні на сучасному етапі державотворення

Досліджено сучасний стану впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему державного управління вищою освітою в Україні. Наголошено, що інформатизація державного управління сферою вищої освіти є однією зі складових частин побудови повноцінних е-демократії та е-урядування в нашій країні. На основі порівняння положень нормативно-правових актів і реальної ситуації з'ясовано стан функціонування електронна система щодо збору та аналізу фінансових даних за результатами діяльності у сфері вищої освіти і єдиної державної електронної бази з питань освіти. Визначено їх роль у державному управлінні галуззю, функції та переваги. Висвітлено повноваження окремих управлінських структур у внесенні даних до електронних систем управління вищою освітою.

Ключові слова: державне управління, вища освіта, електронна система управління вищою освітою

Вступ. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державне управління і освітню систему в Україні можна беззаперечно вважати трендом початку ХХІ ст., який набув ще більшої актуальності та значимості в умовах глобальної пандемії. Проблема використання новітніх технологій при реалізації державного управління вищою

освітою набуває все більшого значення в контексті запровадження електронного урядування і побудові в Україні розвинутого цифрового суспільства.

Незважаючи на наявність у науковому дискурсі розуміння необхідності інформатизації державного управління, проблематика використання інформаційно-комунікаційних технологій

в державному управлінні вищою освітою поки що не отримала широкого поширення в Україні. Більшість наукових розробок присвячена організації електронного навчання та впровадження ІКТ безпосередньо у освітній процес закладів вищої освіти. Можливості використання різноманітних електронних ресурсів в державному управлінні досліджували В. Бахрушин, М. Вітер, Х. Засадна, І. Зінько Р.Зюбіна, В. Дрешпак, С. Лапшин Т. Маматова, В. Писаренко, А. Семенченко, О. Юдін. Особливості використання хмарних технологій в управлінні закладами освіти з'ясовували В. Богдан, В. Гладкова, О. Казанська, Я. Малихіна, Л. Нечволода, А.Панченко, Г. Панченко, Н. Ткачова. Новим напрямком досліджень у цій сфері став аналіз онлайн освіти (Kvitka et al., 2019). Також слід відзначити застосування механізмів маркетингу закладів вищої освіти, зокрема на основі моделі Webometrics Ranking (Kvitka et al., 2020). Разом з тим, недостатня розробленість теми визначили необхідність проведення даного дослідження, мета якого полягає в аналізі становлення цифрових систем державного управління вищою освітою в Україні.

Результати дослідження.

Цифровізація публічного управління вищою освітою є одним з етапів побудови повноцінного цифрового уряду, за яким інформаційна взаємодія органів влади і суспільства відбувається із широким використанням цифрових технологій і ресурсів, що відповідає мережевому етапові трансформації інформаційного суспільства. Говорячи про е-уряд, е-державу, е-урядування слід відзначити, що вони передбачають реалізацію державного управління через побудову і активне використання єдиної загальнодержавної автоматизованої інтерактивної інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Це має на меті підвищення результативності роботи державних структур через спрощення документообігу та комунікації між окремими підрозділами і структурами; забезпечення відкритості, прозорості і відповідальності системи публічного

управління в процесах ухвалення державних рішень, державного регулювання і надання загальнозначущих урядових послуг; налагодження ефективної взаємодії із громадянами і неурядовими організаціями шляхом вдосконалення сервісних моделей, а також залучення громадськості до процесів управління. Закономірно перехід до такої системи передбачає трансформацію роботи міністерств, відомств, агентств і служб, що реалізують державну політику у бік інформатизації більшості виробничих процесів для спрощення та вдосконалення демократичних управлінських аспектів урядування.

Переходячи до безпосереднього аналізу інформатизації державного управління вищою освітою в Україні відзначимо, що відповідно до Закону України «Про вищу освіту» система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом. Інформація про процедури та результати прийняття рішень і провадження діяльності у сфері вищої освіти підлягає обов'язковому оприлюдненню на офіційних веб-сайтах та у засобах масової інформації, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб (Про вищу освіту, 2014).

Провідна роль у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій в державне управління вищою освітою належить Міністерству освіти і науки України (далі – МОН) як органу, що реалізує державну політику у сфері вищої освіти. Слід відзначити, що воно займається активним впровадженням хмарних технологій при організації власної адміністративної роботи, зокрема у напрямку впровадження електронного документообігу в Міністерстві. Ще у 2016 р. МОН та Американські Ради з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS підписали Меморандум щодо впровадження в Міністерстві освіти і науки України модернізованої системи електронного документообігу. За

результатами реалізації даного проекту запрацювало дві електронні системи – система електронного документообігу в самому Міністерстві та інформаційна система збору та аналізу фінансових і статистичних даних роботи закладів вищої освіти. Для управління сферою вищої освіти саме друга система має велике значення, оскільки створюється, насамперед, з метою побудови системи збору та оприлюднення адміністративної, статистичної, фінансової та соціологічної інформації, що дає вичерпну характеристику стану вищої освіти України для підвищення ефективності процесу вироблення державної політики та прийняття рішень на різних рівнях управління вищою освітою. Дана система має інтегрувати в собі інформацію з баз даних трьох електронних систем: Єдиної державної електронної бази з питань освіти (далі – ЄДЕБО), Автоматизованої системи «Є-Звітність» Державної казначейської служби України та Єдиної інформаційної системи «Наука в університетах». Усі дані автоматично отримуються та актуалізуються в одному місці – на основі головного довідника – реєстру ЗВО в межах ЄДЕБО (В МОН запрацювало дві електронні системи).

Про необхідність проектування електронної системи збору та аналізу фінансових даних діяльності у сфері вищої освіти вперше було проголошено у відповідному наказі МОН від 27 лютого 2018 р. У ньому зазначається, що електронна система щодо збору та аналізу фінансових даних за результатами діяльності у сфері вищої освіти – це сукупність програмноапаратних засобів, що дають змогу забезпечити збір показників та інформації, необхідних МОН для прийняття ефективних та обґрунтованих рішень в сфері управління вищою освітою. По суті справи мова йде саме про використання хмарно-орієнтованої системи, яка повинна забезпечувати можливість оперативного моніторингу за діяльністю автономних закладів вищої освіти. Головними перевагами системи збору та аналізу фінансових даних діяльності у сфері вищої освіти є наявність доступної та

оперативної інформації для аналізу ефективності заходів освітньої політики, планування і моніторингу, а також визначення напрямів розвитку системи вищої освіти і створення управлінського інструменту для ухвалення обґрунтованих рішень на рівні вищої освіти та забезпечення вільного доступу до відповідних фінансових (статистичних) даних всіх зацікавлених в цьому фізичних та юридичних осіб (Про організаційні питання, 2018).

Головне джерело появи первинних даних в системі – заклади вищої освіти, які повинні вносити до неї достовірну, повну, доступну для суспільства та державних органів управління освітою інформацію. Нормативними документами передбачається реалізація відкритого доступу зацікавлених осіб до даних та аналітики Системи за допомогою «Open DATA» порталу Інституту освітньої аналітики. Однак, наразі на цьому порталі відкритих даних наявні тільки набори даних за різними показниками роботи закладів середньої освіти, а також низка публікацій, присвячених професійній, позашкільній, дошкільній освіті. У контексті вищої освіти на сайті розміщено статичні дані про кількість закладів освіти, кількість здобувачів освіти і кількість науково-педагогічних працівників в динаміці (2014/2015–2018/2019 н. рр.) (Портал відкритих даних, 2018).

Одним із найбільших здобутків у сфері цифровізації державного управління вищою освітою в Україні є створення і функціонування з 2012 р. Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО). Підключення до неї департаментів (управлінь) освіти розпочалося ще у 2014 р. ЄДЕБО – це державний освітній електронний реєстр, головним призначенням якого є забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб інформацією в галузі освіти щодо навчальних закладів, документів про освіту та наукові ступені, результатів зовнішнього незалежного оцінювання, перебігу вступної кампанії до навчальних закладів, студентських (учнівських) квитків державного зразка,

іншою інформацією в галузі освіти (Про затвердження Положення, 2018).

Основними напрямками функціонування ЄДЕБО є забезпечення електронного ліцензування освітньої діяльності; акредитації освітніх програм; супроводження прийому на навчання до закладів освіти та забезпечення адресного розміщення державного та регіонального замовлення; інформування громадськості про перебіг вступних кампаній до закладів освіти через веб-сайт ЄДЕБО та відкриті інформаційні системи; формування, реєстрації та обліку інформації для видачі документів у сфері вищої освіти та перевірки достовірності документів про вищу освіту; формування статистичних звітів у сфері вищої освіти тощо.

Власником ЄДЕБО та виключних майнових прав на її програмне забезпечення є держава. Розпорядником і є володільцем інформації ЄДЕБО є Міністерство освіти і науки України, технічним адміністратором – державне підприємство «Інфоресурс». Важливу роль у функціонуванні ЄДЕБО виконують також інші державно-управлінські структури. Так, Державна служба якості освіти вносить до бази інформацію про результати заходів державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства. Український центр оцінювання якості освіти здійснює внесення до ЄДЕБО та підтримання в повному, актуальному та достовірному стані інформації, пов'язаної з зовнішнім незалежним оцінюванням. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації вносять до ЄДЕБО інформацію щодо ліцензування суб'єктів освітньої діяльності та результатів перевірок дотримання ними ліцензійних умов. Органів управління у сфері освіти в межах своєї компетенції контролюють своєчасність внесення підпорядкованими суб'єктами освітньої діяльності до ЄДЕБО повної, актуальної та достовірної інформації про здобувачів освіти, іншої інформації, визначеної законодавством;

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» у сфері вищої освіти Єдина

державна електронна база з питань освіти включає Реєстр закладів вищої освіти, Реєстр документів про вищу освіту, Реєстр сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання та Реєстр студентських квитків. На сьогодні на сайті ЄДЕБО наявні лише три реєстри: суб'єктів освітньої діяльності, документів про освіту, студентських квитків, а також інформація про конкурсні пропозиції, рейтингові списки, рекомендації до зарахування та зарахування на навчання для здобуття вищої освіти. Тобто реєстр документів ЗНО відсутній, а замість нього є можливість пошуку конкурсних пропозицій для вступу у заклади вищої освіти.

Висновки. Таким чином, характеризуючи сучасний стан цифровізації публічного управління у сфері вищої освіти слід відзначити, що наразі всі електронні системи знаходяться лише на етапі свого становлення. Звісно, в сучасному світі без інформатизації робочих місць та забезпечення відкритості інформації через віртуальний простір неможливо побудувати ефективну систему державного управління. Саме тому прагнення керівників освітньої галузі впроваджувати сучасні інформаційні технології документообігу і підтримки прийняття державно-управлінських рішень є цілком виправданим і актуальним. Однак, низка проблем, пов'язана із відсутністю чітких меж компетенції певного органу щодо роботи із електронними системами, чіткого визначення сфери їх відповідальності, а також фактичне дублювання функцій, яке призводить до плутанини щодо того, хто саме повинен вносити інформацію у електронні системи значно сповільнює цифровізацію публічного управління сферою вищої освіти в Україні. Для усунення цих проблем потрібне застосування комплексного системного підходу і розробка стратегії для подолання міжвідомчої роз'єднаності, інтеграції інформаційних ресурсів для стратегічного управління даними на основі загальнодержавної системи цифровізації публічного управління і побудови електронного урядування.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- В МОН запрацювало дві електронні системи, які допомогли зробити роботу відомства прозорішою та ефективнішою – підбити підсумки проекту UTEMA. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zapracyuvalo-dvi-elektronni-sistemami-yaki-dopomogli-zrobiti-robotu-vidomstva-prozorishoyu-ta-efektivnishoyu-pidbito-pidsumki-proektu-utema/>
- Портал відкритих даних Інституту освітньої аналітики. URL: <http://opendata.iea.gov.ua>.
- Про вищу освіту : закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
- Про затвердження Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 620. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>.
- Про організаційні питання проектування інформаційної системи збору та аналізу фінансових даних діяльності у сфері вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 27.02. 2018 №205. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-pitannya-proektuvannya-informacijnoyi-sistemi-zboru-ta-analizu-finansovih-danih-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti/>
- Kvitka, S., Starushenko, G., Koval, V., Deforzh, H., & Prokopenko, O. (2019). Marketing of Ukrainian higher educational institutions representation based on modeling of Webometrics Ranking. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 60-72. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-05>
- Kvitka, S., Yehorova, V., Chepulchenko, T., Taranenko, M., Bakhov, I. & Feshchenko, E. (2020). Development of Ukrainian and Global Online Education. *TEM Journal*, 9(4), 1640-1646. DOI: 10.18421/TEM94-41

REFERENCES

- Kvitka, S., Starushenko, G., Koval, V., Deforzh, H., & Prokopenko, O. (2019). Marketing of Ukrainian higher educational institutions representation based on modeling of Webometrics Ranking. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 60-72. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-05>
- Kvitka, S., Yehorova, V., Chepulchenko, T., Taranenko, M., Bakhov, I. & Feshchenko, E. (2020). Development of Ukrainian and Global Online Education. *TEM Journal*, 9(4), 1640-1646. DOI: 10.18421/TEM94-41
- Portal vidkrytykh danykh Instytutu osvitoi analitiki. Retrieved from <http://opendata.iea.gov.ua>.
- Pro orhanizatsiini pytannya proektuvannya informatsiinoi systemy zboru ta analizu finansovykh danykh diialnosti u sferi vyshchoi osvity : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 27.02. 2018 №205. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-pitannya-proektuvannya-informacijnoyi-sistemi-zboru-ta-analizu-finansovih-danih-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti>
- Pro vyshchu osvitu : zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014. № 1556-VII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Yedynu derzhavnu elektronnu bazu z pytan osvity : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 08.06.2018 № 620. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18>.
- V MON zapratsiuvalo dvi elektronni systemy, yaki dopomohly zrobyty robotu vidomstva prozorishoiu ta efektyvnishoiu – pidbyty pidsumky proektu UTEMA. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zapracyuvalo-dvi-elektronni-sistemami-yaki-dopomogli-zrobiti-robotu-vidomstva-prozorishoyu-ta-efektivnishoyu-pidbito-pidsumki-proektu-utema>

Shelomovska Oksana

Ph.D., Assoc.Prof., <https://orcid.org/0000-0003-3409-9435>, o_nix@ukr.net

Стаття надійшла / Article arrived: 18.06.2021

Схвалено до друку / Accepted: 30.06.2021